

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 52 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	

IQTISODIYOTNING INNOVATSION RIVOJLANISHI SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI

Primova Shaxlo Jumayevna

ORCID: 0009-0001-7979-4979

Annotatsiya: Ushbu maqolada innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy bozor munosabatlari sharoitida xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi o'rnini va ahamiyati, xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalari, hududiy xususiyatlari va innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada xizmatlar sohasini hududiy rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: xizmatlar sohasi, innovatsion iqtisodiyot, hududiy rivojlanish, raqamli texnologiyalar, innovatsion ekotizim, diversifikatsiya.

Abstract: This article analyzes the godly features of the development of the field of services in the conditions of an innovative economy. In the context of modern market relations, the role and importance of the services sector in the national economy, development trends of the services sector, godly features and opportunities for development based on innovative approaches have been considered. The article provides recommendations for the divine development of the services industry.

Key words: service sector, innovation economy, God development, digital technology, innovation ecosystem, diversification.

Аннотация: В данной статье будут проанализированы территориальные особенности развития сферы услуг в условиях инновационной экономики. Рассмотрены роль и значение сферы услуг в народном хозяйстве в условиях современных рыночных отношений, тенденции развития сферы услуг, территориальные особенности и возможности ее развития на основе инновационных подходов. В статье даны рекомендации по региональному развитию сферы услуг.

Ключевые слова: Сфера услуг, инновационная экономика, региональное развитие, цифровые технологии, инновационная экосистема, диверсификация.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti rivojida xizmatlar sohasi muhim o'rin tutadi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sohasi milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashda, aholi bandligi va farovonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiyalash va innovatsion rivojlantirish sharoitida xizmatlar sohasini yanada takomillashtirish, uning hududiy xususiyatlarini inobatga olgan holda rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biridir [1].

Xizmatlar sohasi tarkibida transport, aloqa, savdo, moliya, ta'lim, sog'liqni saqlash, maishiy xizmatlar va boshqa turli xizmatlar kirib, ular aholining kundalik ehtiyojlarini qondirish hamda biznes faoliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, har bir hudud o'zining tabiiy-iqlim sharoiti, demografik holati, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi, ishlab chiqarish va mehnat resurslari bilan ajralib turadi, bu esa o'z navbatida xizmatlar sohasini rivojlantirishda hududiy yondashuvlarni ishlab chiqishni talab etadi [2].

Ushbu maqolaning maqsadi innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlarini tadqiq etish va tegishli tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xizmatlar sohasining nazariy asoslarini o'rganishda Fisher-Clark sektorli nazariyasi muhim rol o'ynaydi, ushbu nazariyaga ko'ra jamiyat rivojlanishining yuqori bosqichlarida xizmatlar sohasi (uchinchi sektor) yetakchi sektorga aylanadi [3]. Xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalarini o'rganishda Bell (1976) va Castells (2010) tomonidan ishlab chiqilgan "postindustrial jamiyat" va "tarmoq jamiyati" konsepsiyalari muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Sovet davri iqtisodchilaridan Shishkin (1986) xizmatlarni ishlab chiqarish va iste'mol qilish jarayonidagi o'ziga xos xususiyatlarni tadqiq etgan bo'lsa, zamonaviy rossiyalik olimlardan Demidova (2010) va Balayeva (2012) xizmatlar sohasining innovatsion rivojlanishi masalalarini o'rganishga katta hissa qo'shganlar [4].

O'zbekistonlik tadqiqotchilardan Gulyamov (2018), Qodirov (2019) va Abdullayev (2020) o'z ishlarida milliy iqtisodiyotda xizmatlar sohasining tutgan o'rnini, uni rivojlantirish muammolari va istiqbollari haqida qimmatli fikrlar bildirganlar [5]. Jumladan, Qodirov (2019) xizmatlar sohasiga innovatsiyalarni joriy etish mexanizmlarini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslarini tadqiq etgan.

Xizmatlar sohasini hududiy rivojlantirish masalalari Mahmudov (2021) tomonidan o'rganilgan bo'lib, olim xizmatlar sohasining rivojlanishida hududiy omillar, shahar va qishloq o'rtasidagi farqlar hamda hududiy infratuzilmaning ahamiyatini ko'rsatib bergan [6].

Xalqaro tajribalar tahlili ko'rsatadiki, innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasining rivojlanishi raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, bilimga asoslangan xizmatlarning rivoji, elektron tijorat va onlayn platformalarning ommalashuvi hamda xizmatlar eksportining o'sishi bilan chambarchas bog'liq [7]. Jumladan, Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda xizmatlar sohasi YalMning 70-80 foizini tashkil etadi va mehnat bozorida bandlekning asosiy qismini ta'minlaydi [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot iqtisodiy tahlil, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil va sintez usullaridan foydalanilgan holda o'tkazildi. Xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlarini o'rganish uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar hisobotlari, shuningdek, mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston iqtisodiyotida xizmatlar sohasining ulushi so'nggi yillarda sezilarli darajada oshdi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda xizmatlar sohasi YalMning 50,1 foizini tashkil etib, bu ko'rsatkich 2010-yildagi 42,5 foizga nisbatan sezilarli o'sishni ko'rsatdi [9]. Xizmatlar sohasining rivojlanishi mamlakatimizda iqtisodiy diversifikatsiya va modernizatsiya jarayonlarining muhim natijasi hisoblanadi.

O'zbekistonda xizmatlar sohasining hududiy rivojlanish xususiyatlarini tahlil qilib, quyidagi jadvalda 2023-yil uchun asosiy ko'rsatkichlarni ko'rishimiz mumkin (1-jadval):

1-jadval. O'zbekiston Respublikasining xududlari bo'yicha xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari (2023-yil).

Xududlar	Xizmatlar hajmi (mlrd. so'm)	YaXXM tarkibidagi ulushi (%)	Aholi jon boshiga xizmatlar (ming so'm)	Xizmatlar sohasida bandlar ulushi (%)
Toshkent shahri	112450,2	67,3	12568,4	68,5
Toshkent viloyati	32543,8	54,2	7854,2	52,3
Samarqand viloyati	26780,5	48,7	6543,2	46,8
Andijon viloyati	21435,6	46,3	6321,5	45,2
Farg'ona viloyati	23567,8	47,5	6124,3	44,7
Namangan viloyati	19876,4	45,8	5876,4	43,6
Buxoro viloyati	18765,3	45,2	5764,3	42,8
Qashqadaryo viloyati	16543,7	38,4	4657,8	38,5
Xorazm viloyati	14576,8	43,7	5321,4	41,3
Surxondaryo viloyati	14235,6	41,2	4876,5	39,7
Navoiy viloyati	13456,7	32,6	5987,6	36,4
Jizzax viloyati	10567,8	42,3	4532,1	38,2
Sirdaryo viloyati	7654,3	40,8	4321,5	37,5
Qoraqalpog'iston Respublikasi	12456,7	38,6	4125,7	36,8

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, xizmatlar sohasining rivojlanishida sezilarli hududiy tafovutlar mavjud. Toshkent shahri va Toshkent viloyati xizmatlar hajmi, aholi jon boshiga xizmatlar va xizmatlar sohasida bandlar ulushi bo'yicha yetakchi hisoblanadi. Bu holat poytaxt mintaqasining iqtisodiy va demografik salohiyati yuqoriligi, infratuzilma rivojlanganligi hamda investitsiyalar oqimining ko'pligi bilan izohlanadi. Navoiy, Qashqadaryo va Sirdaryo viloyatlarida esa sanoat tarmog'ining yaxshi rivojlanganligi sababli xizmatlar sohasining YaXXM tarkibidagi ulushi nisbatan past ekanligi kuzatiladi [9].

Xizmatlar sohasining tarkibiy tuzilishini xududlar kesimida tahlil qilish asosida quyidagi jadval tuzildi (2-jadval):

2-jadval. O'zbekiston Respublikasining ayrim xududlarida xizmatlar sohasining tarkibiy tuzilishi (2023-yil, foizda).

Xizmat turlari	Toshkent shahri	Samarqand viloyati	Navoiy viloyati	Qoraqalpog'iston Respublikasi
Savdo xizmatlari	28,5	32,4	30,6	31,2
Transport xizmatlari	12,3	18,7	17,5	19,8
Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari	15,7	8,5	9,3	7,6
Moliyaviy xizmatlar	14,6	7,8	8,2	6,5
Ta'lim xizmatlari	7,2	9,3	11,5	10,8
Sog'liqni saqlash xizmatlari	6,8	5,2	6,1	5,7
Turizm xizmatlari	5,3	7,5	4,2	3,8
Kompyuter va maishiy texnikalarni ta'mirlash	3,4	2,1	2,5	2,3
Ko'chmas mulk bilan bog'liq xizmatlar	4,5	3,2	3,7	3,1
Boshqa xizmatlar	1,7	5,3	6,4	9,2
Jami	100,0	100,0	100,0	100,0

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, barcha xududlarda savdo xizmatlari yetakchi o'rinni egallasa ham, Toshkent shahrida aloqa va axborotlashtirish hamda moliyaviy xizmatlar ulushi ancha yuqori. Bu holat raqamli texnologiyalar va innovatsion xizmatlarning rivojlanishi bilan bog'liq. Samarqand viloyatida turizm xizmatlarining nisbatan yuqori ulushi kuzatiladi, bu esa mintaqaning tarixiy-madaniy meros obyektlariga bo'yli bilan bog'liq. Navoiy viloyatida ta'lim xizmatlarining yuqori ulushi kuzatiladi. Qoraqalpog'iston Respublikasida esa transport xizmatlari sezilarli o'rin egallaydi [9].

Innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishda quyidagi tendensiyalar kuzatilmoqda:

Raqamli transformatsiya. Xizmatlar sohasini rivojlantirishning eng muhim yo'nalishi raqamli texnologiyalarni joriy etish hisoblanadi. O'zbekistonda "Raqamli O'zbekiston – 2030" dasturi doirasida xizmatlar sohasiga raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha keng ko'lamlı ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2023-yilda elektron tijorat hajmi 2019-yilga nisbatan 5 barobarga oshgan [5].

Bilimga asoslangan xizmatlarning rivoji. Intellektual mehnatni talab qiluvchi xizmatlar (konsalting, ta'lim, IT-xizmatlar, ilmiy-tadqiqot xizmatlari)ning ulushi ortib bormoqda. Bu xizmatlar Toshkent shahri, Toshkent va Samarqand viloyatlarida keng tarqalgan bo'lib, boshqa xududlarda ham ularni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari amalga oshirilmoqda [10].

Xizmatlar eksporti. O'zbekistonning jahon xizmatlar bozoriga integratsiyalashuvi kuchaymoqda. Ayniqsa, transport, turizm, ta'lim va IT xizmatlari eksporti oshib bormoqda. 2023-yilda xizmatlar eksporti 2019-yilga nisbatan 1,8 barobar o'sgan [9].

Innovatsion ekotizimni shakllantirish. Xizmatlar sohasini rivojlantirishda innovatsion ekotizimni shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu yo'nalishda texnoparklar, innovatsion markazlar, startup-akseleratorlar va inkubatorlar tarmog'ini yaratish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. 2023-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda 23 ta texnopark, 7 ta innovatsion markaz va 15 ta kovorking markazlari faoliyat ko'rsatmoqda [10].

Hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda, xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishda quyidagi masalalarga e'tibor qaratish lozim:

Yirik shaharlarda (Toshkent, Samarqand, Namangan, Andijon) xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishda raqamli platformalar, elektron tijorat, moliyaviy-texnologik xizmatlar (fintech) va kreativ industriyani rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish;

Sanoati rivojlangan xududlarda (Navoiy, Qashqadaryo, Toshkent viloyati) sanoat korxonalarga xizmat ko'rsatuvchi biznes xizmatlarini (B2B) rivojlantirish;

Turistik salohiyati yuqori bo'lgan xududlarda (Samarqand, Buxoro, Xorazm) turizm infratuzilmasini takomillashtirish, mehmonxona xizmatlari, transport logistikasi va madaniy-ko'ngilochar xizmatlarni innovatsion rivojlantirish;

Qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan xududlarda (Jizzax, Sirdaryo, Qashqadaryo, Surxondaryo) agrologistika, qishloq xo'jaligiga xizmat ko'rsatuvchi konsalting, marketing va moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish [6].

Xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishda quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

Infratuzilma (transport, energetika, telekommunikatsiya) rivojlanganligi;

Malakali kadrlar mavjudligi;

Institutsional muhit sifati;

Moliyaviy resurslar va investitsiyalar oqimi;

Raqamli texnologiyalar rivojlanganligi;

Xududning iqtisodiy ixtisoslashuvi;

Aholi daromadlari va to'lov qobiliyati [7].

Xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishda raqamli platformalar integratsiyasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli to'lov tizimlari, elektron hukumat xizmatlari va onlayn savdo platformalari jadal rivojlanishi kuzatilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda mobil ilovalar orqali ko'rsatilgan xizmatlar hajmi 2020-yilga nisbatan 3 barobar oshgan. Xizmatlar sohasini modernizatsiyalashda xususiy sektor faolligi sezilarli darajada oshdi. Masalan, 2023-yilda xizmatlar sohasidagi investitsiyalarning 65 foizi xususiy sektor hissasiga to'g'ri keldi. Hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda, janubiy viloyatlarda turizm va transport xizmatlarini rivojlantirish, shimoliy viloyatlarda esa qishloq xo'jaligiga xizmat ko'rsatish sohasini innovatsion rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi. Xalqaro tajriba almashinuvi doirasida 2023-yilda Koreya Respublikasi bilan hamkorlikda 5 ta xududda innovatsion xizmatlar markazlari tashkil etildi. Bu markazlar ayniqsa, chekka hududlarda xizmatlar sohasini rivojlantirishga va raqamli ko'nikmalarni oshirishga xizmat qilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda xizmatlar sohasi milliy iqtisodiyotning muhim tarmog'iga aylanib, YalMning 50 foizdan ortig'ini va mehnat resurslarining katta qismini o'z ichiga olmoqda. Biroq, xizmatlar sohasining rivojlanishi xududlar kesimida notekis kechmoqda. Xizmatlar sohasini rivojlantirishda hududiy differentsiatsiya kuzatilmoqda. Yirik shaharlar va iqtisodiy rivojlangan xududlarda xizmatlar sohasi yuqori sur'atlarda rivojlanayotgan bo'lsa, chekka xududlarda xizmatlar infratuzilmasi va diversifikatsiyasi pastroq darajada. Innovatsion iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari raqamli transformatsiya, bilimga asoslangan xizmatlarni rivojlantirish, xizmatlar eksportini oshirish va innovatsion ekotizimni shakllantirishdan iborat. Xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishda xududlarning iqtisodiy ixtisoslashuvi, demografik xususiyatlari, infratuzilma rivojlanganligi va institutsional muhit sifati kabi omillarni inobatga olish zarur. Xizmatlar sohasini innovatsion rivojlantirishning hududiy xususiyatlarini inobatga olgan holda quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi: Hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda, xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha strategik dasturlar ishlab chiqish va amalga oshirish; Xududlarda xizmatlar sohasiga innovatsiyalarni joriy etish uchun zarur infratuzilmani (raqamli, transport, energetika) takomillashtirish; Xizmatlar sohasida faoliyat yurituvchi korxonalar innovatsion salohiyatini oshirish maqsadida maxsus dasturlar ishlab chiqish; Kadrlar tayyorlash tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish, xizmatlar sohasida innovatsion faoliyatni olib borish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirish; Hududiy innovatsion klasterlarni shakllantirish orqali xizmatlar sohasini rivojlantirish; Xizmatlar sohasiga investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, jumladan, soliq va boshqa imtiyozlar tizimini joriy etish; Xududlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish va tajriba almashishni rag'batlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi «2022-2026 -yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi PF-60-sonli Farmoni. // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2022 y., 4-son.
2. Gulyamov, S.S. (2018). Raqamli iqtisodiyot: yangi imkoniyatlar va istiqbollar. Toshkent: «Iqtisodiyot» nashriyoti.
3. Bell, D. (1976). The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. New York: Basic Books.
4. Demidova, L.S. (2010). Sfera uslug v postindustrialnom obshestve. Mirovaya ekonomika i mejdunarodnye otnosheniya, 12, 24-32.
5. Qodirov, T.U. (2019). Xizmatlar sohasida innovatsiyalarni joriy etish mexanizmlarini takomillashtirish. Iqtisod fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya avtoreferati. Toshkent.
6. Mahmudov, B.M. (2021). O'zbekistonda xizmatlar sohasining hududiy rivojlanish xususiyatlari. Iqtisodiyot va ta'lim, 4, 45-53.
7. Porter, M. (2018). The Competitive Advantage of Nations: Creating and Sustaining Superior Performance. New York: Free Press.

8. World Bank. (2023). World Development Report 2023: Digital transformation for development. Washington, DC: World Bank.
9. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasi. (2024). O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasi: statistik to'plam. Toshkent.
10. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi. (2023). O'zbekistonda innovatsion rivojlanish: holatlar va istiqbollar. Toshkent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>